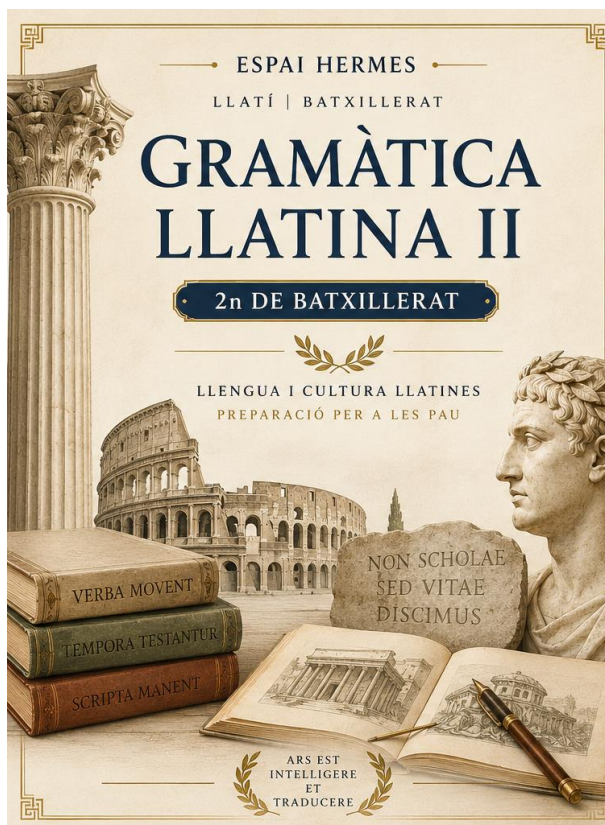

LLATÍ 2n BATXILLERAT

***Morfologia i sintaxi per a la traducció
de textos***

Aquest dossier de gramàtica llatina ofereix un repàs sistemàtic i clar dels principals continguts morfològics i sintàctics necessaris per a l'anàlisi i la comprensió dels textos llatins.

S'hi treballen les formes gramaticals i les estructures bàsiques de la llengua, amb especial atenció al seu funcionament dins l'oració, com a eina imprescindible per a la traducció i la interpretació correcta del llatí.

CONTINGUT

ABANS DE COMENÇAR.....	3
CONTINGUTS DE LLATÍ I QUE HAS DE RECORDAR	3
ELS PRONOMS (VIDE APÈNDIX DEL DICCIONARI)	4
CLASSIFICACIÓ BÀSICA DELS PRONOMS LLATINS	4
<i>Pronoms personals</i>	4
<i>Pronom anafòrics: is, ea, id</i>	6
<i>Pronoms possessius</i>	6
<i>Pronoms demostratius</i>	6
<i>El pronom relatiu: qui, quae, quod</i>	6
<i>El relatiu neutre (quod)</i>	7
<i>Els pronoms interrogatius</i>	7
<i>Altres pronoms freqüents (vide apèndix diccionari)</i>	8
<i>Fes les Activitats</i>	8
LA MORFOLOGIA VERBAL DE LA VEU PASSIVA.....	9
QUÈ EXPRESSA LA VEU PASSIVA?	9
EL SISTEMA DE PRESENT DE LA VEU PASSIVA	9
<i>Les desinències personals passives</i>	9
<i>Present d'indicatiu passiu</i>	9
<i>Imperfet d'indicatiu passiu</i>	10
<i>Futur imperfet d'indicatiu passiu</i>	10
EL SISTEMA DE PERFET DE LA VEU PASSIVA	11
<i>El participi de perfet passiu</i>	11
<i>Perfet d'indicatiu passiu</i>	11
<i>Plusquamperfet d'indicatiu passiu</i>	12
<i>Futur perfet d'indicatiu passiu</i>	12
DIFERÈNCIA ENTRE ELS DOS SISTEMES	12
COM ANALITZAR UNA FORMA PASSIVA.....	13
EL COMPLEMENT AGENT	13
TRANSFORMACIÓ DE L'ACTIVA EN PASSIVA.....	13
NO TOTS ELS VERBS AMB FORMA PASSIVA TENEN SIGNIFICAT PASSIU	14
PASSIVA PERSONAL I PASSIVA IMPERSONAL	14
<i>In memoria manet</i>	14
<i>Fes les activitats</i>	14
SINTAXI DE LES ORACIONS COMPOSTES	15
LES ORACIONS COORDINADES:	15
<i>Tipus d'oracions coordinades</i>	15
<i>Coordinades copulatives</i>	15
<i>Coordinades disjuntives</i>	15
<i>Coordinades adversatives</i>	15
<i>Coordinades il·latives o conclusives</i>	15
COM IDENTIFICAR LES ORACIONS COORDINADES	15
<i>Fes les Activitats</i>	15
LES ORACIONS SUBORDINADES	16
SUBORDINADES SUBSTANTIVES O COMPLETIVES:	16
ORACIÓ SUBORDINADA SUBSTANTIVA O COMPLETIVA AMB INFINITIU	16
<i>Oració subordinada amb infinitiu</i>	16
LES CONSTRUCCIONS D'INFINITIU	17
<i>L'infinitiu concertat</i>	17
<i>L'infinitiu no concertat (o acusatiu amb infinitiu)</i>	17
<i>L'acusatiu amb infinitiu amb funció de subjecte</i>	18
<i>La construcció de nominatiu amb infinitiu</i>	18
<i>In memoria manet</i>	19
<i>Fes les activitats</i>	19
ORACIÓ SUBORDINADA INTRODUÏDA PER "UT" I "NE"	20
ORACIONS FINALS (UT / NE DE FINALITAT)	20

ORACIONS COMPLETIVES (SUBSTANTIVES) AMB UT / NE	20
<i>Com distingir una final d'una completiva?</i>	20
ORACIÓ CONSECUTIVA AMB "UT" I "UT NON"	21
<i>Forma de l'oració consecutiva amb UT</i>	21
UT NON: CONSECUTIVA NEGATIVA.....	21
<i>In memòria manet</i>	21
LES ORACIONS SUBORDINADES DE RELATIU	22
<i>El pronom relatiu: qui, quae, quod</i>	22
<i>Funció del pronom relatiu dins la subordinada</i>	22
<i>Mode verbal a les oracions de relatiu</i>	22
<i>Com identificar una oració de relatiu?</i>	22
LES ORACIONS INTRODUÏDES PER QVOD	23
<i>Qvod causal</i>	23
<i>Qvod completiva (substantiva)</i>	23
DIFERÈNCIA ENTRE QVOD CAUSAL I QVOD COMPLETIU	23
<i>In memòria manet</i>	23
LES ORACIONS INTRODUÏDES PER CVM.....	24
<i>Cvm + indicatiu: valor temporal</i>	24
<i>Cvm + subjuntiu</i>	24
<i>Cvm històric, narratiu o circumstancial</i>	24
CVM CAUSAL	25
CVM CONCESSIU.....	25
<i>Com identificar el valor de cvm</i>	26
<i>In memoria manet</i>	26
<i>Fes les activitats</i>	26
CONSTRUCCIÓ DE PARTICIPI: EL PARTICIPI CONCERTAT I L'ABLTIU ABSOLUT	27
EL PARTICIPI	27
LES FORMES DEL PARTICIPI	27
<i>El participi de present actiu</i>	27
<i>El participi de perfet passiu</i>	27
<i>El participi concertat</i>	28
<i>Valors del participi concertat</i>	28
<i>Com identificar un participi concertat</i>	29
<i>L'ablatiu absolut</i>	29
<i>Ablatiu absolut amb participi de perfet</i>	29
<i>Ablatiu absolut amb participi de present</i>	29
<i>Ablatiu absolut amb participi deponent</i>	30
<i>L'ablatiu absolut nominal</i>	30
<i>Valors de l'ablatiu absolut</i>	30
<i>Com identificar un ablatiu absolut</i>	30
<i>Diferència entre el participi concertat i l'ablatiu absolut</i>	31
AMPLIACIÓ: ALTRES FORMES VERBALS DECLINABLES	31
<i>El participi de futur actiu</i>	31
<i>El gerundiu</i>	31
<i>In memoria manet</i>	32
<i>Fes les activitats</i>	32

ABANS DE COMENÇAR

CONTINGUTS DE LLATÍ I QUE HAS DE RECORDAR

Aquest dossier de Gramàtica II parteix dels continguts treballats a Llatí I. Abans de començar, cal dominar els principals mecanismes de morfologia nominal i verbal i de sintaxi de l'oració simple.

Pots consultar i repassar aquests continguts al **Dossier de Gramàtica Llatina I**, disponible a Espai Hermes.

Contingut impres- cindible	Què has de saber fer	On repassar-ho
Llengua flexiva	Separar arrel i terminació; identificar gènere, nombre i cas	Gramàtica I: introducció
Casos llatins	Reconèixer les funcions bàsiques de nominatiu, acusatiu, genitiu, datiu i ablatiu	Gramàtica I: casos
Declinacions	Analitzar i declinar substantius de les cinc declinacions	Gramàtica I: morfologia nominal
Adjectius	Fer concordar substantiu i adjectiu	Gramàtica I: adjectius
Verbs en veu activa	Reconèixer present, imperfet, futur, perfet, plusquamperfet i futur perfet d'indicatiu	Gramàtica I: morfologia verbal
Verbs en subjuntiu	Reconèixer les formes de subjuntiu	Gramàtica I: morfologia verba
SUM i POSSUM	Reconèixer-ne les formes més habituals	Gramàtica I: verbs irregulars
Oració simple	Localitzar verb, subjecte, CD, CI, atribut i complements circumstancials	Gramàtica I: sintaxi
Preposicions	Saber quin cas regeixen les preposicions habituals	Gramàtica I: preposicions
Coordinació bàsica	Reconèixer ET, -QUE, SED, AUTEM, AUT, NEC...	Gramàtica I o inici de Gramàtica II

[Materials d'aprenentatge \(Llatí 1\) | ESPAI HERMES](#)

ELS PRONOMS (*vide apèndix del diccionari*)

El **pronomen** substitueix un nom o l'acompanya per evitar repeticions o precisar-ne el significat. En llatí, els pronoms es declinen i tenen gènere, nombre i cas.

CLASSIFICACIÓ BÀSICA DELS PRONOMS LLATINS

Els pronoms es classifiquen en:

- personals
- possessius
- demostratius
- relatiu
- indefinits
- interrogatius

PRONOMS PERSONALS

1a i 2a persona

Cas	1a pers. sing.	2a pers. sing.	1a pers. pl.	2a pers. pl.
N.	ego	tu	nos	vos
Ac.	me	te	nos	vos
G.	mei	tui	nostri / nostrum	vestri / vestrum
D.	mihi	tibi	nobis	vobis
Abl.	me	te	nobis	vobis

En llatí, el pronom personal en nominatiu (*ego, tu...*) només s'utilitza amb valor emfàtic, ja que la persona ja ve indicada pel verb.

3a persona: pronom reflexiu (*no té nominatiu*)

Cas	Singular i plural
Ac.	se
G.	sui
D.	sibi
Abl.	se

El pronom reflexiu fa referència al subjecte de l'oració, tant en singular com en plural.

PER TRADUIR-LOS

Tingues sempre en compte els **cas**

- **Nominatiu:** *ego, tu, nos, vos*. **Exemple:** *ego facio* → jo faig
- **Acusatiu (CD):** *me, te, nos, vos*. **Exemple:** *me videt* → em veu

Llatí	Català
<i>me</i>	em
<i>te</i>	et
<i>nos</i>	ens
<i>vos</i>	us

- **Genitiu (CN):** *mei, tui, nostri / nostrum, vestri / vestrum*. **Dues traduccions possibles:**
 - o **Valor possessiu** (poc habitual): de mi; de tu
 - o **Valor partitiu** (el més habitual) ja que significa *prendre part d'un total*: de mi; de nosaltres; de vosaltres. **Exemple clau:** *unus nostrum* → un de nosaltres

Llatí	Català
<i>mei</i>	de mi
<i>tui</i>	de tu
<i>nostri / nostrum</i>	de nosaltres
<i>vestri / vestrum</i>	de vosaltres

Diferència entre el possessiu i el partitiu

Aspecte	Genitiu possessiu	Genitiu partitiu
Què expressa	pertinença	part d'un conjunt
Forma llatina	<i>mei, tui, nostri, vestri</i>	<i>mei, tui, nostrum, vestrum</i>
Acompanya	un nom	un quantificador
Concordança	amb el nom	no concorda
Traducció	meu / teu	de mi / de nosaltres
Ús més habitual	poc freqüent	molt freqüent
Exemples	<i>amor mei</i> → amor de mi	<i>unus nostrum</i> → un de nosaltres

El genitiu partitiu es reconeix perquè depèn d'un quantificador, numeral, pronom o superlatiu: unus nostrum, multi vestrum, nemo eorum.

- **Datiu (Ci):** *mihi, tibi, nobis, vobis*. **Exemple:** *mihi librum dat* → em dona un llibre

Llatí	Català
<i>mihi</i>	em / a mi
<i>tibi</i>	et / a tu
<i>nobis</i>	ens / a nosaltres
<i>vobis</i>	us / a vosaltres

- **Ablatiu:** *me, te, nobis, vobis*. Es tradueix segons el context: amb mi; per mi; de mi. **Exemple:** *mecum venit* → ve amb mi

Llatí	Català
<i>me</i>	amb mi / per mi / de mi
<i>te</i>	amb tu / per tu / de tu
<i>nobis</i>	amb nosaltres / per nosaltres
<i>vobis</i>	amb vosaltres / per vosaltres
<i>se</i>	amb si mateix / per si mateix

PRONOM ANAFÒRICS: IS, EA, ID

Són aquells pronoms que fan referència a una idea expressada anteriorment. Es tradueixen com **ell, ella, això, aquell**.

Singular				Plural			
Cas	Masculí	Femení	Neutre	Cas	Masculí	Femení	Neutre
Nominatiu	is	ea	id	Nominatiu	ei / ii	eae	ea
Acusatiu	eum	eam	id	Acusatiu	eos	eas	ea
Genitiu	eius	eius	eius	Genitiu	eorum	earum	eorum
Datiu	ei	ei	ei	Datiu	eis / iis	eis / iis	eis / iis
Ablatiu	eo	ea	eo	Ablatiu	eis / iis	eis / iis	eis / iis

Exemple: *Caesar exercitum convocavit. Is urbem petivit* → Cèsar va convocar l'exèrcit. Aquest (ell) es va dirigir a la ciutat. **is = Caesar.**

PRONOMS POSSESSIUS

Indiquen **pertinença**. **Exemples:** *meus liber* → **el meu** llibre; *mea domus* → **la meua** casa; *mea verba* → **les meves** paraules

Persona	Possessiu	Com es declinen
1a sing.	<i>meus, -a, -um</i>	1a/2a declinació
2a sing.	<i>tuus, -a, -um</i>	
3a (reflexiu)	<i>suus, -a, -um*</i>	
1a pl.	<i>noster, -tra, -trum</i>	1a/2a amb -er
2a pl.	<i>vester, -tra, -trum</i>	

suus* fa referència **sempre al subjecte. **Exemples:** *pater suum filium amat*; → el pare estima **el seu** fill (del pare); *pater filium eius amat*; → el pare estima el fill **d'ell** (d'un altre); *eius* (genitiu d'*is*) = "d'ell / d'ella", **no reflexiu**.

PRONOMS DEMOSTRATIUS

- hic, haec, hoc** → proximitat: "aquest". Exemple: *Hic vir bonus est*. → Aquest home és bo.
- ille, illa, illud** → llunyania: "aquell". Exemple: *Illi milites urbem ceperunt*. → Aquells soldats van conquerir la ciutat.
- iste, ista, istud** → valor sovint pejoratiu: "aquest (despectiu)". Exemple: *Iste homo mendax est* → Aquest home és un mentider.

EL PRONOM RELATIU: QUI, QUAE, QUOD

Serveix per:

- Fer referència un nom anterior (*antecedent*)
- introduir una **oració subordinada de relatiu**

Forma bàsica:

Masculí	Femení	Neutre
qui	quae	quod

Important:

- Concorda amb l'**antecedent** en **gènere i nombre**.
- El cas depèn de la **funció** dins de l'oració subordinada

Com es tradueix en català: que; el qual / la qual; on (si hi ha preposició)

Exemples:

- *Puella quae cantat laeta est* → La noia **que** canta està contenta
 - o antecedent: *puella* (fem. sing.)
 - o *quae* → femení singular
 - o funció: subjecte de *cantat* → nominatiu
- *Librum quem lego amo.* → Estimo el llibre **que** llegeixo.
 - o antecedent: *librum* (masc. sing.)
 - o *quem* → masculí singular
 - o funció: CD de *lego* → acusatiu

El relatiu amb preposició

Exemple: *Urbs in qua habitabat magna erat* → La ciutat **on** vivia era gran.

qua → ablatiu (després d' *in*)

EL RELATIU NEUTRE (QUOD)

Quan no fa referència a un nom concret, pot fer-ho a:

- una **idea**
- una **frase sencera**

Exemple: *Hoc dixit, quod verum est* → Va dir això, **cosa** que és veritat.

PAUTA PER LA TRADUCCIÓ:

1. Primer miro a forma: qui, quae, quod.
2. Busco l'antecedent que concorda en cas i nombre.
3. Miro quina funció fa el relatiu dins la subordinada.
4. Tradueixo: que / el qual / la qual...

ELS PRONOMS INTERROGATIUS

Serveix per fer **preguntes directes o indirectes**.

Declinació

Cas	Masculí/Femení	Neutre
Nominatiu	quis	quid
Acusatiu	quem	quid
Genitiu	cuius	cuius
Datiu	cui	cui
Ablatiu	quo	quo

- Moltes formes coincideixen amb el relatiu, però el nominatiu és diferent.
 - o **Pregunta directa.** Exemples: *Quis venit?* → **Qui** ve?; *Quid facis?* → **Què** fas?
 - o **Pregunta indirecta** (no hi ha signe d'interrogació). Exemples: *Nescio quis veniat.* → No sé **qui** ve; *Rogat quid faciat.* → Pregunta **què** fa.
- Amb preposició: *A quo hoc accepisti?* → **De qui** has rebut això?
 - **Atenció:** No confondre:
 - si hi ha pregunta, és interrogatiu
 - si reprèn un antecedent, és relatiu

Resum ràpid

Pronom	Valor	Traducció
quis	persona	qui
quid	cosa	què
cuius	possessió	de qui
cui	Cl	a qui
quo	ablatiu	amb / de qui

QUAN TROBIS UN PRONOM, SEGUEIX ELS SEGÜENTS PASSOS:

1. Quin tipus és? $\left\{ \begin{array}{l} \textbf{quis} \text{ (interrogatiu)} \\ \textbf{qui} \text{ (relatiu)} \end{array} \right.$
2. Amb quin nom es relaciona?
3. Quina funció fa (cas)?
4. Com el tradueixo en català?

ALTRES PRONOMS FREQUENTS (VIDE APÈNDIX DICCIONARI)

- *IPSE, IPSA, IPSUM;*
- *IDEM, EADEM, IDEM;*
- *ALIVUIS, ALIVUID;*
- *QVIDAM, QVAEDAM, QUODDAM;*
- *QUISQUE, QVAEQUE, QVIDQUE/QUODQUE;*
- *NEMO;*
- *NIHIL.*

FES LES ACTIVITATS

LA MORFOLOGIA VERBAL DE LA VEU PASSIVA

QUÈ EXPRESSA LA VEU PASSIVA?

La **veu verbal** indica la relació que s'estableix entre el subjecte i l'acció expressada pel verb. En una oració activa, el subjecte és qui realitza l'acció:

Romani urbem oppugnant → Els romans ataquen la ciutat.

En una oració passiva, el subjecte no realitza l'acció, sinó que la rep:

Urbs a Romanis oppugnatur → La ciutat és atacada pels romans.

En la primera oració, *Romani* és el subjecte agent. En la segona, *urbs* és el **subjecte pacient**, perquè rep l'acció d'atacar.

La veu passiva llatina presenta dues formes diferents de formar-se:

- el **sistema de present (*inflectum*)**, format amb desinències passives;
- el **sistema de perfet (*perfectum*)**, format amb el participi de perfet passiu i el verb *sum*.

EL SISTEMA DE PRESENT DE LA VEU PASSIVA

El **mode d'indicatiu**, el sistema de present compren el **present; el pretèrit imperfet i el futur imperfet**

LES DESINÈNCIES PERSONALS PASSIVES

Les desinències de la veu passiva són:

<u>Persona</u>	<u>Singular</u>	<u>Plural</u>
1a	-r / -or	-mur
2a	-ris / -re	-mini
3a	-tur	-ntur

Aquestes desinències indiquen simultàniament: la persona; el nombre; la veu passiva. Per exemple: **amatur**

La forma es pot dividir així:

- **ama-**: tema de present;
- **-tur**: tercera persona del singular passiva.

Per tant: **amatur** = és estimat / és estimada.

Cal recordar especialment la terminació **-r**, característica de moltes formes passives:

- *amor* = soc estimat;
- *amabar* = era estimat;
- *legar* = seré llegit.

PRESENT D'INDICATIU PASSIU

El present passiu es forma amb: **tema de present + desinències passives**

Primera conjugació: *amo, amare*

<u>Persona</u>	<u>Forma</u>	<u>Traducció</u>
1a sing.	amor	soc estimat
2a sing.	amaris / amare	ets estimat
3a sing.	amatur	és estimat
1a pl.	amamur	som estimats
2a pl.	amamini	sou estimats
3a pl.	amantur	són estimats

En la primera persona del singular, la vocal final del tema i la desinència es contrauen: *ama-or* → **amor**

Segona conjugació: moneo, monere: moneor, moneris, monetur, monemur, monemini, monentur

Tercera conjugació: lego, legere: legor, legeris, legitur, legimur, legimini, leguntur

Quarta conjugació: audio, audire: audior, audiris, auditur, audimur, audimini, audiuntur

Tercera conjugació mixta: capio, capere: capior, caperis, capitur, capimur, capimini, capiuntur

En la tercera conjugació i en la tercera mixta cal observar amb atenció les vocals d'unió:

- legitur, però leguntur;
- capitur, però capiuntur.

IMPERFET D'INDICATIU PASSIU

L'imperfet passiu es forma amb: **tema de present + morfema temporal-modal -ba- / -eba- + desinències passives**

Primera conjugació: amabar, amabaris, amabatur, amabamur, amabamini, amabantur

Exemples:

- **Puella a matre amabatur** → La noia era estimada per la mare.
- **Epistulae a discipulis legebantur** → Les cartes eren llegides pels alumnes.

Les conjugacions primera i segona utilitzen habitualment **-ba-**: *amabar; monebar*.

Les conjugacions tercera, tercera mixta i quarta utilitzen **-eba-**: *legebar; capiebar; audiebar*.

Conjugació	1a persona singular
1a	amabar
2a	monebar
3a	legebar
3a mixta	capiebar
4a	audiebar

FUTUR IMPERFET D'INDICATIU PASSIU

El futur passiu es forma de manera diferent segons la conjugació.

Primera i segona conjugacions: Utilitzen els morfemes: **-bo-, -be-, -bi-, -bu-**

Exemple amb *amo*:

Persona	Forma
1a sing.	amabor
2a sing.	amaberis
3a sing.	amabitur
1a pl.	amabimur
2a pl.	amabimini
3a pl.	amabuntur

Exemple: **Templum a civibus visitabitur** → El temple serà visitat pels ciutadans.

Tercera, tercera mixta i quarta conjugacions: Utilitzen els morfemes:

- **-a-** en la primera persona del singular
- **-e-** en la resta de persones

Exemple amb *lego*: legar, legeris, legetur, legemur, legemini, legentur

Exemple amb **audio**: audiar, audieris, audietur, audiemur, audiemini, audientur

Cal no confondre algunes formes:

- **legor** = soc llegit, present;
- **legar** = seré llegit, futur;
- **legebar** = era llegit, imperfet.

EL SISTEMA DE PERFET DE LA VEU PASSIVA

En el mode indicatiu, el sistema de perfet comprèn el perfet, el plusquamperfet i el futur perfet..

A diferència del sistema de present, aquests temps no es formen amb una sola paraula, sinó mitjançant una perífrasi verbal: **el tema de supí + participi de perfet passiu + sum**

Per exemple: **laudatus sum**

- *laudatus*: participi de perfet passiu;
- *sum*: primera persona del singular del present de *sum*.

La traducció és: *he estat lloat*.

EL PARTICIPI DE PERFET PASSIU

El **participi de perfet passiu** es forma a partir del tema de supí, que el diccionari proporciona mitjançant la forma acabada habitualment en *-um*: *amatum*, *monitum*, *lectum*, *auditum*, *captum*. Per obtenir el tema de supí, eliminem la terminació *-um*: *amatum* → *amat-*; *lectum* → *lect-*.

Així obtenim: *amatus*, *amata*, *amatum* → estimat, estimada, estimat.

Altres exemples:

<u>Verb</u>	<u>Supí</u>	<u>Participi de perfet passiu</u>
amo	amatum	amatus, -a, -um
moneo	monitum	monitus, -a, -um
lego	lectum	lectus, -a, -um
audio	auditum	auditus, -a, -um
capió	captum	captus, -a, -um

El **participi** es comporta com un **adjectiu de primera classe** i, per tant, ha de concordar amb el subjecte en **gènere i nombre i cas**.

- **Puer laudatus est** → El noi ha estat lloat.
- **Puella laudata est** → La noia ha estat lloada.
- **Pueri laudati sunt** → Els nois han estat lloats.
- **Puellae laudatae sunt** → Les noies han estat lloades.

PERFET D'INDICATIU PASSIU

El perfet passiu es forma amb: **participi de perfet passiu + present de sum**

<u>Persona</u>	<u>Forma</u>
1a sing.	amatus, -a, -um sum
2a sing.	amatus, -a, -um es
3a sing.	amatus, -a, -um est
1a pl.	amati, -ae, -a sumus
2a pl.	amati, -ae, -a estis
3a pl.	amati, -ae, -a sunt

Exemple: **Urbs a Romanis condita est**. → La ciutat va ser fundada pels romans.

Encara que en llatí aparegui el present de *sum*, el conjunt constitueix un temps passat: *condita est* no significa “és fundada”, sinó “ha estat fundada” o “va ser fundada”.

Atenció: Cal localitzar el participi i la forma de *sum*, encara que no apareguin l'un al costat de l'altra: *Urbs a romanis condita est* o *Urbs condita a Romanis est* o *Urbs condita és a Romanis*.

PLUSQUAMPERFET D'INDICATIU PASSIU

El plusquamperfet passiu es forma amb: **participi de perfet passiu + imperfet de *sum***

<u>Persona</u>	<u>Forma</u>
1a sing.	amatus, -a, -um eram
2a sing.	amatus, -a, -um eras
3a sing.	amatus, -a, -um erat
1a pl.	amati, -ae, a eramus
2a pl.	amati, -ae, -a eratis
3a pl.	amati, -ae, a erant

Exemple: **Portae clausae erant.** → Les portes havien estat tancades.

La concordança de *clausae* amb *portae* permet reconèixer que el subjecte és femení plural.

FUTUR PERFET D'INDICATIU PASSIU

El futur perfet passiu es forma amb: **participi de perfet passiu + futur de *sum***

<u>Persona</u>	<u>Forma</u>
1a sing.	amatus, -a, um ero
2a sing.	amatus, -a, -um eris
3a sing.	amatus, -a, um erit
1a pl.	amati, -ae, a erimus
2a pl.	amati, -ae, a eritis
3a pl.	amati, -ae, -a erunt

Exemple: **Templum aedificatum erit.** → El temple haurà estat construït.

DIFERÈNCIA ENTRE ELS DOS SISTEMES

La veu passiva presenta, per tant, dues maneres de formar-se.

- **Sistema de present:** Es forma amb una sola paraula: **tema de present + morfema temporal + desinència passiva**. Exemples: *amatur*; *amabatur*; *amabitur*.
- **Sistema de perfet:** Es forma amb dues paraules: **participi de perfet passiu + forma de *sum***. Exemples: *amatus est*; *amatus erat*; *amatus erit*.

<u>Temps</u>	<u>Forma</u>	<u>Traducció</u>
present	amatur	és estimat
imperfet	amabatur	era estimat
futur	amabitur	serà estimat
perfet	amatus est	ha estat estimat / va ser estimat
plusquamperfet	amatus erat	havia estat estimat
futur perfet	amatus erit	haurà estat estimat

COM ANALITZAR UNA FORMA PASSIVA

Per analitzar correctament una forma verbal passiva, cal seguir aquests passos:

Primer: comprovar si és una forma simple o composta

- Una sola paraula: sistema de present.
- Participi més *sum*: sistema de perfet.

Segon: identificar el temps

- *-ba-* o *-eba-* indica imperfet.
- *-bo-*, *-bi-*, *-bu-* pot indicar futur de la primera o segona conjugació.
- Participi + *est* indica habitualment perfet.
- Participi + *erat* indica plusquamperfet.
- Participi + *erit* indica futur perfet.

Tercer: identificar la persona i el nombre

Les desinències passives indiquen la persona:

- *-tur*: tercera persona singular;
- *-mur*: primera persona plural;
- *-ntur*: tercera persona plural.

En els temps compostos, la persona l'indica el verb *sum*:

- *est*: tercera persona singular;
- *—sumus*: primera persona plural;
- *sunt*: tercera persona plural.

Quart: comprovar la concordança

En els temps del sistema de perfet, el participi ha de concordar amb el subjecte: **Epistula scripta est.**

- *epistula*: femení singular;
- *scripta*: femení singular;
- *est*: tercera persona singular.

Epistulae scriptae sunt.

- *epistulae*: femení plural;
- *scriptae*: femení plural;
- *sunt*: tercera persona plural.

EL COMPLEMENT AGENT

El subjecte de la passiva rep l'acció. La persona o cosa que realitza aquesta acció rep el nom de **complement agent**.

- Quan l'acció és atribuïda a una **persona** o a un **ésser animat**, s'expressa habitualment mitjançant **a/ab (preposició) + ablatiu** i rep el nom de complement agent.
 - o *a Caesare* = per Cèsar;
 - o *a Romanis* = pels romans;
 - o *ab hostibus* = pels enemics.
- Quan la causa o el mitjà és inanimat, s'utilitza normalment l'ablatiu sense preposició; en aquest cas parlem d'ablatiu de causa o d'instrument:
 - o **Urbs terrae motu deleta est** → La ciutat va ser destruïda per un terratrèmol.

TRANSFORMACIÓ DE L'ACTIVA EN PASSIVA

En passar una oració activa a passiva, el complement directe de l'activa es converteix en subjecte pacient de la passiva; el subjecte agent de l'activa pot convertir-se en complement agent.

Veu activa

Romani: subjecte agent

urbem: complement directe

oppugnant: activa

Veu passiva

a Romanis: complement agent

urbs: subjecte pacient

oppugnatur: passiva

NO TOTS ELS VERBS AMB FORMA PASSIVA TENEN SIGNIFICAT PASSIU

Atenció: els verbs deponents presenten morfologia passiva, però tenen significat actiu. Exemples:

- *sequitur* → segueix, no “és seguit”;
- *hortatur* → exhorta, no “és exhortat”;
- *profectus est* → va partir, no “va ser partit”;
- *natus est* → va néixer, no “va ser nascut”.

PASSIVA PERSONAL I PASSIVA IMPERSONAL

La passiva personal es forma normalment amb verbs transitius, perquè el complement directe de l'actiu pot convertir-se en subjecte pacient. Però els verbs intransitius també poden aparèixer en **passiva impersonal**, sempre en tercera persona singular:

- *pugnatur* → es lluita;
- *curritur* → es corre;
- *ventum est* → es va arribar;

IN MEMORIA MANET

- La veu passiva indica que el subjecte **rep l'acció** del verb.
- Els temps del sistema de present es formen amb les desinències: **-r, -ris, -tur, -mur, -mini, -ntur**
- Els temps del sistema de perfet es formen amb: **participi de perfet passiu + sum**
- El participi ha de concordar amb el subjecte en gènere i nombre: *laudatus est, laudata est, laudati sunt, laudatae sunt*.
- Per traduir bé una forma passiva, cal identificar primer el subjecte pacient i després, quan aparegui, el complement agent.

FES LES ACTIVITATS

SINTAXI DE LES ORACIONS COMPOSTES

LES ORACIONS COORDINADES:

Les oracions coordinades són aquelles que:

- tenen el mateix nivell sintàctic (no hi ha dependència entre elles);
- estan unides per conjuncions coordinants;
- cada proposició conté un predicat propi, encara que algun verb pugui quedar sobreentès per el·lipsi.
- pot unir paraules o sintagmes, no només oracions: *Caesar et Pompeius* → Cèsar i Pompeu.

A diferència de les subordinades, no fan cap funció sintàctica dins l'altra.

TIPUS D'ORACIONS COORDINADES

COORDINADES COPULATIVES

Expressen suma o addició. Les conjuncions més habituals són:

- *et* (i)
- *-que* (i, enclítica, s'afegeix al segon element)
- *atque / ac* (i, unió més estreta entre els elements)
- *nec / neque* (i no)

Exemple: *Romani urbem ceperunt et hostes fugerunt.* → Els romans van conquerir la ciutat i els enemics van fugir.

COORDINADES DISJUNTIVES

Expressen alternativa. Les conjuncions més habituals són:

- *aut* (o bé)
- *vel* (o, valor menys excllent)
- *-ve* (o, enclítica)
- *aut ... aut* (o bé... o bé)
- *ve... vel* (o ... o)

Exemple: *Aut vincemus aut moriemur.* → o vencerem o morirem.

COORDINADES ADVERSATIVES

Expressen oposició o contrast. Les conjuncions o adverbis més habituals són

- *sed* (però)
- *autem* (però, posició postpositiva)
- *tamen* (tanmateix)
- *vero* (però, certament)

Exemple: *Volebat manere, sed discessit.* → Volia quedar-se, però va marxar.

COORDINADES IL·LATIVES O CONCLUSIVES

Expressen conseqüència lògica. Les conjuncions més habituals són:

- *igitur*: per tant; habitualment postpositiu;
- *ergo*: per tant;
- *itaque*: així doncs, per tant.

Exemple: *Hostes superati sunt, itaque Romani laeti fuerunt.* → Els enemics van ser vençuts, i per tant els romans es van alegrar.

COM IDENTIFICAR LES ORACIONS COORDINADES

1. Busco dos verbs personals
2. Veig si estan units per: *et, sed, aut, -que, autem...*
3. Comprovo: si NO hi ha alguna dependència entre elles → **coordinació**

FES LES ACTIVITATS

LES ORACIONS SUBORDINADES

Una oració subordinada és una proposició integrada dins una oració més àmplia, anomenada oració principal o matriu. La subordinada depèn sintàcticament d'aquesta i hi exerceix una funció equivalent a la d'un substantiu, un adjectiu o un complement circumstancial. Hi ha tres grups:

Tipus	Equivalència	Funció habitual
Substantiva o completiva	un sintagma nominal	subjecte, CD...
Adjectiva o de relatiu	un adjectiu	complementa un antecedent
Adverbial o circumstancial	un adverb i o CC	temps, causa, finalitat, conseqüència...

SUBORDINADES SUBSTANTIVES O COMPLETIVES:

Les subordinades substantives ocupen dins l'oració principal el lloc que podria ocupar un substantiu o un sintagma nominal. Poden exercir, entre altres, la funció de **subjecte** o de **complement directe**.

Per determinar la funció de la subordinada, cal observar la construcció del verb principal:

- si la subordinada **completa un verb transitiu** de dir, pensar, saber, percebre, voler..., sol funcionar com a **CD**;
- si depèn d'una **expressió impersonal** com *oportet*, *necesse est*, *constat*..., pot funcionar com a **subjecte**.

Tipus de verb	Funció habitual de la subordinada
Verb transitiu	CD (<i>quasi sempre</i>)
Verb d'emoció/sensació (<i>agradar</i> , <i>molestar</i> , <i>sorprendre</i> ...)	Subjecte

ORACIÓ SUBORDINADA SUBSTANTIVA O COMPLETIVA AMB INFINITIU

En llatí – igual que en català – una oració subordinada substantiva o completiva completa el significat del verb principal i pot tenir les funcions de **subjecte** o **complement directe**. Es construeixen amb:

- **acusatiu + infinitiu**;
- **ut o ne + subjuntiu**;
- **pronom/adverbi interrogatiu + subjuntiu**

ORACIÓ SUBORDINADA AMB INFINITIU

L'infinitiu és una **forma no personal del verb** que en llatí funciona:

- Com a **verb** → pot tenir complements verbals (**CD, CI, circumstancials**).
- Com a **nom** → pot fer funció de **subjecte, complement directe** o **atribut**.

Es traduirà com un infinitiu català. La seva morfologia és (*mira l'apèndix del teu diccionari*):

	Present	Perfet
Actiu	<i>amare</i>	<i>amavisse</i>
Passiu	<i>amari</i>	<i>amatum/-am/-os/-as esse</i>

El participi de l'infinitiu perfet passiu concorda amb el seu subjecte:

dicit urbem captam esse → diu que la ciutat ha estat conquerida.

LES CONSTRUCCIONS D'INFINITIU

L'infinitiu és una forma verbal no personal. Tot i que no expressa persona ni nombre, conserva el seu valor verbal i pot portar complements propis:

Caesarem Galliam vicisse → que Cèsar havia vençut la Gàl·lia

- *Caesarem*: subjecte de *vicisse*;
- *Galliam*: complement directe de *vicisse*.

Quan una **construcció d'infinitiu** ocupa dins l'oració principal **el lloc d'un substantiu** o d'un sintagma nominal, constitueix una **oració subordinada substantiva o completiva d'infinitiu**. Per analitzar-la correctament, cal determinar:

1. quin és el subjecte de l'infinitiu;
2. si l'infinitiu és concertat o té subjecte propi;
3. quina funció exerceix tota la construcció dins l'oració principal.

L'INFINITIU CONCERTAT:

L'infinitiu és **concertat** quan el seu subjecte és el mateix que el del verb principal.

Característiques

- Comparteix el subjecte amb el verb del qual depèn.
- No presenta un subjecte propi expressat en acusatiu.
- Es tradueix habitualment amb un infinitiu català.
- Sol dependre de verbs modals, de voluntat, de possibilitat o de capacitat.

Verbs freqüents:

- *volo* — voler;
- *possum* — poder;
- *debeo* — haver de;
- *cupio* — desitjar;
- *audeo* — atrevir-se.

Exemple: *Discipuli studere volunt* → Els alumnes volen estudiar.

- *Discipuli*: subjecte de *volunt*.
- El subjecte sobreentès de *studere* també és *discipuli*.
- *studere*: infinitiu de present actiu concertat.
- Funció: complement directe o complement verbal de *volunt*.

Anàlisi completa: *Studere* és un infinitiu de present actiu concertat amb el subjecte *discipuli* i dependent del verb *volunt*.

L'INFINITIU NO CONCERTAT (O ACUSATIU AMB INFINITIU)

La construcció d'**acusatiu amb infinitiu** —*accusativus cum infinitivo*, ACI— apareix quan **l'infinitiu té un subjecte propi diferent del subjecte del verb principal**.

Estructura: *subjecte en acusatiu + infinitiu + complements de l'infinitiu*

Característiques:

- El subjecte de l'infinitiu apareix en acusatiu.
- La construcció es tradueix habitualment mitjançant **que + verb personal**.
- Apareix sovint després de verbs de: *dir*; *pensar*; *saber*; *percebre*; *creure*; *anunciar*.

Verbs freqüents:

- *dico* — dir;

- *puto* — pensar;
- *existimo* — considerar;
- *scio* — saber;
- *audio* — sentir;
- *video* — veure.

Exemple amb funció de complement directe

Dicunt Caesarem Galliam vicisse → Diuen que Cèsar va vèncer la Gàl·lia.

- subjecte de *dicunt*: sobreentès, “ells”;
- *Caesarem*: subjecte en acusatiu de *vicisse*;
- *Galliam*: complement directe de *vicisse*;
- *vicisse*: infinitiu de perfet actiu;

Caesarem Galliam vicisse: subordinada substantiva d'infinitiu amb funció de complement directe de *dicunt*.

Resposta completa a l'examen: *L'oració Caesarem Galliam vicisse és una subordinada substantiva o complementiva d'infinitiu, construïda amb acusatiu i infinitiu. Caesarem és el subjecte en acusatiu de vicisse i tota la subordinada fa la funció de complement directe de dicunt.*

L'ACUSATIU AMB INFINITIU AMB FUNCIO DE SUBJECTE

La construcció d'acusatiu amb infinitiu **no sempre fa de complement directe**. Amb verbs i expressions impersonals, tota la construcció pot exercir la funció de subjecte. Expressions freqüents:

- *oportet* — cal;
- *necesse est* — és necessari;
- *constat* — és evident, consta;
- *licet* — és permès.

Exemple: *Oportet te studere* → Cal que estudiïs.

- *te*: subjecte en acusatiu de *studere*;
- *studere*: infinitiu de present actiu;
- *te studere*: construcció d'acusatiu amb infinitiu;
- funció de tota la construcció: subjecte de l'impersonal *oportet*.

Atenció: *Te studere* **no és un infinitiu concertat**, perquè *studere* té un subjecte propi expressat en acusatiu: *te*.

Resposta completa a l'examen: *Te studere és una subordinada substantiva d'infinitiu, construïda amb acusatiu i infinitiu, que fa la funció de subjecte del verb impersonal oportet.*

LA CONSTRUCCIO DE NOMINATIU AMB INFINITIU

Quan un verb de dir, pensar, considerar o percebre passa a la veu passiva personal, el subjecte en acusatiu de l'infinitiu es converteix en nominatiu. Aquesta construcció s'anomena: **nominatiu amb infinitiu — nominativus cum infinitivo (NCI). Comparació:**

Construcció activa: *Dicunt Caesarem venire* → Diuen que Cèsar ve.

- *Caesarem*: subjecte en acusatiu de *venire*;
- *Caesarem venire*: CD de *dicunt*.

Construcció passiva: *Caesar dicitur venire* → Es diu que Cèsar ve.

- *Caesar*: subjecte en nominatiu de *dicitur*;
- *Caesar*: també és el subjecte lògic de *venire*;
- *venire*: infinitiu dependent de *dicitur*.

Exemple amb infinitiu de perfet: *Caesar dicitur Galliam vicisse* → Es diu que Cèsar va vèncer la Gàl·lia.

- *Caesar*: subjecte de *dicatur* i subjecte lògic de *vicisse*;
- *Galliam*: complement directe de *vicisse*;
- *vicisse*: infinitiu de perfet actiu;
- *dicatur*: tercera persona del singular del present d'indicatiu passiu.

Atenció:

- L'infinitiu **no fa la funció d'atribut**. El fet que el verb principal sigui passiu no el converteix en copulatiu.
- Tampoc **no hi ha una construcció d'acusatiu amb infinitiu**, perquè el subjecte de l'infinitiu apareix en nominatiu: *Caesar*, no *Caesarem*.

Resposta completa a l'examen: *Caesar dicitur Galliam vicisse* és una construcció personal de nominatiu amb infinitiu. *Caesar* és el subjecte de *dicatur* i el subjecte lògic de *vicisse*; *Galliam* és el complement directe de l'infinitiu.

ESQUEMA FINAL

Construcció	Subjecte de l'infinitiu	Exemple	Funció habitual
Infinitiu concertat	El mateix que el verb principal	<i>Caesar vult venire</i>	CD o complement verbal
Acusatiu amb infinitiu	Subjecte propi en acusatiu	<i>Dicitur Caesarem venire</i>	CD
Acusatiu amb infinitiu amb verb impersonal	Subjecte propi en acusatiu	<i>Oportet te studere</i>	Subjecte
Nominatiu amb infinitiu	Subjecte en nominatiu	<i>Caesar dicitur venire</i>	Construcció personal passiva

IN MEMORIA MANET

- **Mateix subjecte** → infinitiu concertat.
- **Subjecte propi en acusatiu** → acusatiu amb infinitiu.
- **Verb principal impersonal** → l'ACI pot fer de subjecte.
- **Verb principal en passiva personal** → nominatiu amb infinitiu.
- No s'ha d'identificar automàticament l'infinitiu com a atribut perquè el verb principal sigui passiu.

FES LES ACTIVITATS

ORACIÓ SUBORDINADA INTRODUÏDA PER “UT” I “NE”

UT i NE són **conjuncions subordinants** que introdueixen **oracions subordinades amb verb en subjuntiu**.

- UT / NE + verb en subjuntiu → oració subordinada
 - o **ut** → valor afirmatiu
 - o **ne** → valor negatiu (*ut no*)

ORACIONS FINALS (UT / NE DE FINALITAT)

Expressen la **finalitat** o l'objectiu amb què es fa l'acció del verb principal. **Responen** a la pregunta: **Per a què?**

Amb quina finalitat?

Estructura:

- **ut** + subjuntiu → **final** afirmativa → **traducció:** *perquè / per, per tal que*
- **ne** + subjuntiu → **final** negativa → **traducció:** *perquè no*

Exemple:

- *Milites pugnans ut patriam defenderent.* → Els soldats lluiten per defensar la pàtria.
- *Castra posuit ne hostes appropinquarent.* → Va instal·lar el campament perquè els enemics no s'acostessin.

ORACIONS COMPLETIVES (SUBSTANTIVES) AMB UT / NE

- **Apareixen** després de verbs: *imperare* (ordenar); *rogo* (demanar); *hortor* (exhortar); *moneo* (advertir)
- Aquestes oracions **no expressen finalitat**, sinó que **completen el significat del verb principal**.
- Fan la funció de **complement directe** del verb principal.

Estructura:

- **ut** + subjuntiu → completiva afirmativa → *que*
- **ne** + subjuntiu → completiva negativa → *que no*

Exemple

- *Caesar militibus imperavit ut pontem defenderent.* → Cèsar va ordenar als soldats que defensessin el pont.
- *Imperavit ne castra relinquerent.* → Va ordenar que no abandonessin el campament.

COM DISTINGIR UNA FINAL D'UNA COMPLETIVA?

Depèn del tipus de verb:

- És **completiva** quan expressa el contingut de l'ordre, petició, consell o exhortació i constitueix un argument exigít pel verb principal.
- És **final** quan és un complement opcional que indica amb quina finalitat es realitza l'acció principal.

Exemple:

- *Imperavit ut milites pugnarent* → Va ordenar que els soldats lluitessin: **Completiva**.
- *Milites misit ut pugnarent* → Va enviar els soldats perquè lluitessin: **Final**

Esquema bàsic:

ut / ne + subjuntiu		
Aspecte	Completiva	Final
Depèn de	verb de manar / voler	verb d'acció
Respon a	què?	per a què?
Funció	complement directe	CC de finalitat
Traducció	que / que no	perquè / per tal que

ORACIÓ CONSECUTIVA AMB “UT” I “UT NON”

Les **oracions consecutives** expressen la **conseqüència** o el resultat d'allò que s'ha dit a l'oració principal. Responen a la pregunta: **amb quina conseqüència? / de manera que...**

Les consecutives solen estar anunciades a l'oració principal per un correlatiu o intensificador.

FORMA DE L'ORACIÓ CONSECUTIVA AMB UT

L'ORACIÓ CONSECUTIVA:

- va introduïda per **ut**
- porta el verb **en subjuntiu**
- sol anar anunciada per un correlatiu o intensificador.

Marcadors més freqüents

- **tam** (tan)
- **ita / sic** (tan, així)
- **tantus, -a, -um** (tan gran)
- **adeo** (fins al punt que)

Traducció de “ut”: *de manera que / fins al punt que / tant que*

Exemple d'ut consecutiu:

Tanta vis erat ut omnes timerent. → Hi havia una força tan gran que tots tenien por.

Anàlisi :

- tanta → marcador
- ut... timerent → conseqüència
- verb en subjuntiu

UT NON: CONSECUTIVA NEGATIVA

Quan la conseqüència és **negativa**, apareix **ut non**.

- **Estructura:** ut non + subjuntiu
- **Traducció d' ut non:** de manera que no; fins al punt que no
- **Exemple d' ut non:** Tam celer erat ut non caperetur → Era tan ràpid que no podia ser capturat.

Diferències entre ut final i ut consecutiu

Aspecte	UT FINAL	UT CONSECUTIU
Valor	finalitat	conseqüència
Pregunta	per a què?	amb quina conseqüència?
Element clau	voluntat / intenció	intensificador
Verb	subjuntiu	subjuntiu
Traducció	perquè / per tal que	de manera que / tant que

- Si abans de *ut* hi ha **tam, tantus, ita, sic...** → **CONSECUTIVA**
- Si no hi ha intensificador i expressa objectiu → **FINAL**

IN MEMÒRIA MANET

- El **ut consecutiu** expressa una conseqüència i sempre va precedit d'un marcador;
- El **ut non** n'expressa la conseqüència negativa.

LES ORACIONS SUBORDINADES DE RELATIU

Una oració de relatiu és una oració subordinada adjectiva que:

- està introduïda per un **pronomen relatiu** (qui, quae, quod),
- **explica o concreta un nom anterior**, anomenat **antecedent**.

Funciona com un **adjectiu**, perquè dóna informació d'un nom (o substantiu).

EL PRONOM RELATIU: QUI, QVAE, QUOD

El pronomen relatiu:

- concorda amb l'antecedent en gènere i nombre,
- però fa la funció sintàctica que li correspon dins l'oració subordinada.

Concorda amb l'antecedent, però depèn del verb de la subordinada.

Exemple:

*Flumen Axonam, **quod est** in extremis Remorum finibus...*

- **antecedent:** flumen Axonam
- **quod:** neutre singular (concorda amb flumen)
- **funció:** subjecte de est

FUNCIO DEL PRONOM RELATIU DINS LA SUBORDINADA

El relatiu pot fer diferents funcions:

- subjecte
- complement directe
- complement indirecte
- complement circumstancial
- atribut

Exemple:

- *Virum vidi **qui** urbem condidit: qui → subjecte de condidit*
- *Urbem vidi **quam** Romani condiderunt: quam → complement directe de condiderunt*

MODE VERBAL A LES ORACIONS DE RELATIU

Relatiu amb indicatiu. S'usa quan:

- es parla d'un fet real o objectiu,
- simplement s'afegeix informació.

Exemple: Romulus, **qui urbem condidit**, primus rex fuit. (Ròmul, que va fundar la ciutat, va ser el primer rei)

Relatiu amb subjuntiu: pot portar subjuntiu **quan la subordinada adquireix un valor circumstancial** —final, causal, consecutiu— o expressa una característica general o esperada de l'antecedent

Exemple: *Nemo est **qui hoc faciat** → No hi ha ningú **que faci** això.*

COM IDENTIFICAR UNA ORACIÓ DE RELATIU?

1. Busco **qui / quae / quod**
2. Busco el **nom anterior** (antecedent)
3. Decideixo: què explica del nom; quina funció fa el relatiu

LES ORACIONS INTRODUÏDES PER QVOD

QVOD és una conjunció subordinant que pot introduir **diferents tipus d'oracions**, sobretot:

- Oracions causals
- Oracions completives (substantives)

El **mode verbal** (indicatiu o subjuntiu) no és el criteri principal per distingir quod causal i completiva. La **distinció depèn de la funció i del significat**.

QVOD CAUSAL

L'oració amb **quod** explica la **causa o el motiu** del que diu l'oració principal. **Respon** a la pregunta: **Per què?**

Qvod + indicatiu: el parlant assumeix la causa com un fet

Exemple: *Bellum indixit, quod hostes fines violaverant.* → Va declarar la guerra **perquè els enemics havien violat les fronteres**.

Qvod + subjuntiu: la causa és atribuïda a algú, qüestionada, al·legada o integrada en un context de discurs indirecte.

Exemple: *Laudatus est, quod prudens esset.* → Va ser elogiat **perquè era prudent**.

QVOD COMPLETIVA (SUBSTANTIVA)

Funció sintàctica: L'oració amb **quod** fa la funció de: **subjecte o complement directe**

Mode verbal: normalment **indicatiu**; (excepcionalment en subjuntiu si el context està en subjuntiu).

Exemple: *Accidit quod hostes advenerunt.* → Va passar **que els enemics van arribar**.

DIFERÈNCIA ENTRE QVOD CAUSAL I QVOD COMPLETIU

Aspecte	QVOD causal	QVOD completiva
Valor	causa	contingut
Pregunta	per què?	què?
Funció	CC de causa	subjecte / CD
Traducció	perquè	que / el fet que
Verb	ind. / subj.	normalment indicatiu

IN MEMÒRIA MANET:

Si **quod** respon a "per què?", és **causal**. Si respon a "què?", és **completiva**.

LES ORACIONS INTRODUÏDES PER *CUM*

Cum és una conjunció subordinant molt freqüent en llatí. El valor de l'oració que introdueix depèn principalment de:

- el mode verbal —indicatiu o subjuntiu—;
- el temps del verb;
- la relació de significat que manté amb l'oració principal.

Les oracions introduïdes per *cum* funcionen habitualment com a **subordinades adverbials o circumstancials** i poden expressar temps, causa o concessió.

ATENCIÓ: PREPOSICIÓ O CONJUNCIÓ

No s'ha de confondre la conjunció *cum* amb la preposició *cum*.

- **Cum + ablatiu** → És una preposició i significa **amb**:
 - o *cum amicis* → amb els amics
 - o *cum exercitu* → amb l'exèrcit
- **Cum + verb en forma personal** → És una conjunció i introdueix una oració subordinada:
 - o *Cum Caesar advenit, hostes fugerunt* → Quan Cèsar va arribar, els enemics van fugir.

CUM + INDICATIU: VALOR TEMPORAL

Quan *cum* introdueix una oració amb el verb en indicatiu, expressa habitualment una circumstància temporal presentada com un fet real, objectiu o simplement situat en el temps.

- Respon a la pregunta: **Quan?**
- La traducció més habitual és: **quan**

Exemple: *Cum Caesar in Gallia erat, multa bella gessit* → Quan Cèsar era a la Gàl·lia, va lliurar moltes guerres.

Anàlisi:

- *cum*: conjunció subordinant temporal;
- *erat*: imperfet d'indicatiu;
- *cum Caesar in Gallia erat*: oració subordinada adverbial temporal;
- funció: complement circumstancial de temps de *gessit*.

Idea clau: l'indicatiu presenta la circumstància temporal com una dada o un fet. No cal que l'acció sigui necessàriament puntual.

CUM + SUBJUNTIU

Quan *cum* porta el verb en subjuntiu, la subordinada no es limita a indicar en quin moment passa l'acció, sinó que la presenta com una **circumstància vinculada al desenvolupament, a la causa o a l'oposició de l'acció principal**.

Els valors més habituals són: **temporal-causal o històric; causal; concessiu**.

CUM HISTÒRIC, NARRATIU O CIRCUMSTANCIAL

El **cum històric** —també anomenat narratiu o circumstancial— apareix sobretot en narracions en passat.

Introdueix una circumstància que serveix de **marc** a l'acció principal. Sovint combina el valor temporal amb un matís causal; per això també es parla de valor **temporal-causal**.

Porta habitualment:

- imperfet de subjuntiu;
- plusquamperfet de subjuntiu.

Imperfet de subjuntiu → simultaneïtat: L'acció de la subordinada és simultània a la de l'oració principal.

Exemple: *Cum haec diceret, omnes tacebant* → Mentre deia aquestes coses, tothom callava.

- *diceret*: imperfet de subjuntiu;
- l'acció de dir és simultània a l'acció de callar;
- traducció habitual: **quan, mentre**.

Plusquamperfet de subjuntiu → anterioritat: L'acció de la subordinada és anterior a la de l'oració principal.

Exemple: *Cum Caesar advenisset, hostes fugerunt* → Quan Cèsar va haver arribat, els enemics van fugir. Després que Cèsar arribés, els enemics van fugir.

- *advenisset*: plusquamperfet de subjuntiu;
- l'arribada de Cèsar és anterior a la fugida dels enemics;
- traducció habitual: **quan, després que, un cop**.

Relació temporal:

Temps del subjuntiu	Relació amb l'acció principal	Traducció habitual
Imperfet	simultaneïtat	quan, mentre
Plusquamperfet	anterioritat	quan ja, després que, un cop

Atenció al valor temporal-causal

En alguns casos, la subordinada pot interpretar-se alhora com una circumstància temporal i com la causa de l'acció principal: *Cum hostes appropinquarent, cives fugerunt*.

Es pot traduir de dues maneres:

- Quan els enemics s'acostaven, els ciutadans van fugir
- Com que els enemics s'acostaven, els ciutadans van fugir.

La interpretació correcta depèn del context. No sempre cal establir una separació absoluta entre el valor temporal i el causal.

CVM CAUSAL

El *cum* causal expressa el motiu o la causa de l'acció principal. Porta el **verb** en **subjuntiu** i respon a la pregunta: **Per què?**

Traduccions habituals: perquè; com que; ja que.

Exemple: *Cum dux prudens esset, exercitum servavit* → Com que el general era prudent, va salvar l'exèrcit.

Anàlisi

- *esset*: imperfet de subjuntiu;
- *cum dux prudens esset*: subordinada adverbial causal;
- funció: complement circumstancial de causa de *servavit*.

El valor causal es determina pel significat global de l'oració, no únicament pel mode subjuntiu.

CVM CONCESSIONU

El *cum* concessiu expressa una dificultat, una objecció o una circumstància que podria impedir l'acció principal, però que no arriba a impedir-la. Porta el **verb** en **subjuntiu**.

Traduccions habituals: encara que; tot i que; malgrat que.

Exemple: *Cum pauci essent, tamen fortiter pugnauerunt* → Encara que eren pocs, van lluitar valerosament.

Anàlisi

- *essent*: imperfet de subjuntiu;
- *cum pauci essent*: subordinada adverbial concessiva;
- *tamen*: adverbi de reforç concessiu a l'oració principal.

Les oracions amb *cum* concessiu poden anar reforçades a l'oració principal pels adverbis:

- *tamen* — tanmateix;
- *nihilominus* — no obstant això.

Aquests adverbis **no introdueixen la subordinada**, sinó que reforcen el contrast des de l'oració principal.

COM IDENTIFICAR EL VALOR DE CUM

1. Comprova si *cum* acompanya un nom en ablatiu o introdueix un verb.
2. Identifica el mode verbal.
3. Si porta indicatiu, el valor habitual és temporal.
4. Si porta subjuntiu, observa:
 - el temps verbal;
 - la relació amb l'acció principal;
 - el significat del context.
5. Prova les traduccions possibles:
 - **quan / mentre / després que** → temporal o temporal-causal;
 - **com que / perquè** → causal;
 - **encara que / tot i que** → concessiu.
6. Comprova si a l'oració principal apareix *tamen* o *nihilominus*, que solen indicar valor concessiu.

IN MEMORIA MANET

- *Cum* + ablatiu és una preposició i significa **amb**.
- *Cum* + indicatiu introdueix habitualment una subordinada temporal.
- *Cum* + imperfet de subjuntiu expressa normalment una circumstància simultània.
- *Cum* + plusquamperfet de subjuntiu expressa normalment anterioritat.
- El *cum* històric pot tenir valor temporal o temporal-causal.
- El *cum* causal es tradueix per **com que, perquè, ja que**.
- El *cum* concessiu es tradueix per **encara que, tot i que** i pot anar reforçat per *tamen* o *nihilominus* a l'oració principal.

RESUM

Construcció	Valor habitual	Traducció
<i>cum</i> + indicatiu	temporal	quan
<i>cum</i> + imperfet de subjuntiu	simultaneïtat; temporal-causal	quan, mentre, com que
<i>cum</i> + plusquamperfet de subjuntiu	anterioritat; temporal-causal	després que, un cop, com que
<i>cum</i> + subjuntiu	causal	perquè, com que, ja que
<i>cum</i> + subjuntiu	concessiu	encara que, tot i que

FES LES ACTIVITATS

CONSTRUCCIÓ DE PARTICIPI: EL PARTICIPI CONCERTAT I L'ABLATIU ABSOLUT

EL PARTICIPI

El participi és una **forma verbal no personal i declinable** que comparteix característiques del verb i de l'adjectiu.

- **Com a forma verbal:**
 - o expressa una acció, un estat o un procés;
 - o presenta temps i veu;
 - o pot portar complements propis del verb.
- **Com a adjectiu:**
 - o es refereix a un nom o pronom;
 - o concorda amb aquest en **gènere, nombre i cas**;
 - o es declina.

Exemple: *milites victi* → els soldats vençuts

- *victi* expressa l'acció de vèncer;
- concorda amb *milites* en masculí, plural i nominatiu.

El temps del participi és **relatiu** al del verb principal:

- el participi de present expressa normalment una acció simultània;
- el participi de perfet expressa normalment una acció anterior.

LES FORMES DEL PARTICIPI

Per a l'anàlisi i la traducció dels textos, les formes més importants són el participi de present actiu i el participi de perfet passiu.

Participi	Forma	Veu	Relació temporal	Traducció orientativa
Present	<i>amans, amantis</i>	activa	simultaneïtat	que estima, estimant
Perfet	<i>amatus, -a, -um</i>	passiva	anterioritat	estimat, després d'haver estat estimat

EL PARTICIPI DE PRESENT ACTIU

El **participi de present**

- té significat actiu i es forma sobre el tema de present mitjançant les terminacions: **-ns, -ntis**
- Es declina com un adjectiu de la tercera declinació d'una terminació.

Exemples:

- *amans, amantis* → que estima;
- *monens, monentis* → que adverteix;
- *legens, legentis* → que llegeix;
- *audiens, audientis* → que escolta.

Expressa habitualment una acció simultània a la del verb principal:

Caesar haec dicens discessit → Cèsar va marxar mentre deia aquestes coses.

Les accions de **dir** i de **marxar** es produeixen simultàniament.

EL PARTICIPI DE PERFET PASSIU

El **participi de perfet passiu**:

- es forma sobre el tema de supí mitjançant les terminacions: **-tus, -ta, -tum o -sus, -sa, -sum**
- Es declina com un adjectiu de primera classe o 2-1-2.

Exemples:

- amatus, -a, -um → estimat;
- monitus, -a, -um → advertit;
- lectus, -a, -um → llegit;
- missus, -a, -um → enviat.

Expressa habitualment una acció anterior a la del verb principal.

Milites victi fugerunt → Els soldats, després de ser vençuts, van fugir.

Primer van ser vençuts i **després** van fugir.

ATENCIÓ ALS VERBS DEPONENTS

Els verbs deponents presenten formes passives, però tenen significat actiu. Per tant, el seu participi de perfet es tradueix activament.

Exemples:

- *profectus* → havent marxat;
- *secutus* → havent seguit;
- *ingressus* → havent entrat;
- *natus* → nascut.

Caesar urbem ingressus milites convocavit → Després d'entrar a la ciutat, Cèsar va convocar els soldats.

Ingressus té forma de participi de perfet passiu, però, com que pertany al verb deponent *ingredior*, té significat actiu.

EL PARTICIPI CONCERTAT

El participi concertat és un participi que:

- concorda en gènere, nombre i cas amb un nom o pronom;
- es refereix a un element que exerceix una funció dins l'oració principal;
- pot portar complements propis.

No constitueix una oració en sentit estricte, perquè no presenta un verb en forma personal, però pot expressar una idea equivalent a una oració subordinada.

Participi concertat de present: *Milites Caesarem videntes fugerunt* → En veure Cèsar, els soldats van fugir.

- *milites*: subjecte de *fugerunt*;
- *videntes*: participi de present actiu, nominatiu masculí plural;
- *videntes* concorda amb *milites*;
- *Caesarem*: complement directe de *videntes*.

Milites és el subjecte del verb principal i també el subjecte lògic de l'acció expressada pel participi.

Participi concertat de perfet: *Milites ab hostibus victi fugerunt* → Els soldats, després de ser vençuts pels enemics, van fugir.

- *milites*: subjecte de *fugerunt*;
- *victi*: participi de perfet passiu, nominatiu masculí plural;
- *victi* concorda amb *milites*;
- *ab hostibus*: complement agent de *victi*.

VALORS DEL PARTICIPI CONCERTAT

El participi concertat pot tenir diferents valors segons el context.

- **Valor temporal:** Expressa el moment o la circumstància temporal en què es produeix l'acció principal. *Caesar haec dicens discessit* → Cèsar va marxar mentre deia aquestes coses.
- **Valor causal:** Expressa la causa o el motiu de l'acció principal. *Milites hostes timentes fugerunt* → Com que temien els enemics, els soldats van fugir.
- **Valor concessiu:** Expressa una dificultat o una circumstància que no impedeix l'acció principal. *Caesar a multis monitus tamen discessit* → Tot i haver estat advertit per molts, Cèsar va marxar.
- **Valor descriptiu o explicatiu:** Afegeix una informació sobre el nom amb què concorda. *Vir clamans ad portam cucurrit* → L'home, cridant, va córrer cap a la porta.

COM IDENTIFICAR UN PARTICIPI CONCERTAT

1. Localitza el participi.
2. Determina'n el temps i la veu.
3. Analitza'n el cas, el gènere i el nombre.
4. Busca el nom o pronom amb què concorda.
5. Comprova que aquest nom o pronom exerceix una funció dins l'oració principal.
6. Analitza els complements propis del participi.
7. Determina, segons el context, si té valor temporal, causal, concessiu o descriptiu.

L'ABLATIU ABSOLUT

L'ablatiu absolut és una construcció formada habitualment per: **nom o pronom en ablatiu + participi en ablatiu**

El nom o pronom constitueix el subjecte propi de la construcció i el participi hi concorda en gènere, nombre i cas.

Exemple: *urbe capta* → conquerida la ciutat

- *urbe*: ablatiu femení singular;
- *capta*: participi de perfet passiu, ablatiu femení singular;
- *capta* concorda amb *urbe*.

S'anomena **absolut** perquè el conjunt està sintàcticament deslligat dels elements de l'oració principal. No depèn d'un verb, d'un nom ni d'una preposició de l'oració principal, encara que expressa una circumstància relacionada amb aquesta.

Normalment, el subjecte de l'ablatiu absolut és diferent del subjecte de l'oració principal. Si tots dos coincideixen, el llatí acostuma a utilitzar un participi concertat.

Compara:

Caesare profecto, hostes advenerunt → Després que Cèsar marxés, els enemics van arribar.

Cèsar és el subjecte propi de l'ablatiu absolut, mentre que *hostes* és el subjecte de l'oració principal.

Caesar profectus hostes vidit → Cèsar, després de marxar, va veure els enemics.

Profectus és un participi concertat amb *Caesar*, que també és el subjecte del verb principal.

ABLATIU ABSOLUT AMB PARTICIPI DE PERFET

El participi de perfet expressa habitualment una acció anterior a la del verb principal.

Urbe capta, milites discesserunt → Un cop conquerida la ciutat, els soldats van marxar.

Primer es produeix la conquesta de la ciutat i després la marxa dels soldats.

ABLATIU ABSOLUT AMB PARTICIPI DE PRESENT

El participi de present expressa habitualment una acció simultània a la del verb principal.

Hostibus appropinquantibus, cives fugerunt → Mentre els enemics s'acostaven, els ciutadans van fugir.

L'aproximació dels enemics i la fugida dels ciutadans es produeixen simultàniament.

ABLATIU ABSOLUT AMB PARTICIPI DEPONENT

Quan el participi pertany a un verb deponent, presenta forma passiva però significat actiu.

Caesare profecto, hostes advenerunt → Després que Cèsar marxés, els enemics van arribar.

Profecto és el participi de perfet del verb deponent *proficiscor* i té significat actiu.

L'ABLATIU ABSOLUT NOMINAL

L'ablatiu absolut també pot aparèixer sense participi. En aquest cas està format per: **nom o pronom en ablatiu + substantiu o adjectiu en ablatiu**

El verb *sum* no apareix expressat, però s'entén pel sentit.

Caesare duce, Romani vicerunt → Sota el comandament de Cèsar, els romans van vèncer.
Quan Cèsar era el general, els romans van vèncer.

- *Caesare*: subjecte de la construcció;
- *duce*: atribut de *Caesare*;
- tots dos elements estan en ablatiu.

Caesare duce equival semànticament a una subordinada amb el verb *sum*: *cum Caesar dux esset* → quan Cèsar era el general.

Altres estructures possibles són:

- substantiu + substantiu;
- substantiu + adjectiu;
- pronom + substantiu;
- pronom + adjectiu.

VALORS DE L'ABLATIU ABSOLUT

L'ablatiu absolut pot expressar diferents relacions amb l'oració principal. El valor concret depèn del context, ja que la construcció no va introduïda per cap conjunció que n'indiqui explícitament el significat.

Valor temporal: *Urbe capta, Romani gaudebant* → Un cop conquerida la ciutat, els romans s'alegraven.

Valor causal: *Hostibus victis, pax facta est* → Com que els enemics havien estat vençuts, es va establir la pau.

Valor concessiu: *Urbe nondum capta, tamen milites discesserunt* → Encara que la ciutat encara no havia estat conquerida, els soldats van marxar.

L'adverbi *tamen* reforça el valor concessiu des de l'oració principal.

Valor condicional: *Te duce, vincemus* → Si tu ens dirigeixes, vencerem.
Sota el teu comandament, vencerem.

COM IDENTIFICAR UN ABLATIU ABSOLUT

1. Localitza un participi en ablatiu.
2. Busca un nom o pronom també en ablatiu amb què concordi.
3. Comprova que el conjunt té un subjecte propi.
4. Verifica que no depèn sintàcticament de cap element concret de l'oració principal.

5. Comprova que el subjecte de la construcció és normalment diferent del subjecte de l'oració principal.
6. Determina la relació temporal:
 - participi de present → simultaneïtat;
 - participi de perfet → anterioritat.
7. Determina el valor segons el context:
 - temporal;
 - causal;
 - concessiu;
 - condicional.
8. Tradueix-lo mitjançant una construcció natural en català.

DIFERÈNCIA ENTRE EL PARTICIPI CONCERTAT I L'ABLTIU ABSOLUT

Aspecte	Participi concertat	Ablatiu absolut
Concordança	Amb un element de l'oració principal	Amb el subjecte propi de la construcció
Cas	Qualsevol cas, segons la funció del nom	Sempre ablatiu
Dependència sintàctica	El nom exerceix una funció dins l'oració principal	La construcció és sintàcticament independent
Subjecte	Coincideix amb un element de l'oració principal	Normalment és diferent del subjecte de la principal
Traducció	Relativa o circumstantial	Subordinada adverbial o construcció equivalent

Exemple comparatiu

Milites victi fugerunt → Els soldats vençuts van fugir.

- *milites* és el subjecte de *fugerunt*;
- *victi* és un participi concertat amb *milites*.

Hostibus victis, milites fugerunt → Vençuts els enemics, els soldats van fugir.

- *hostibus victis* té un subjecte propi;
- tots dos elements estan en ablatiu;
- el conjunt és sintàcticament independent;
- és un ablatiu absolut.

AMPLIACIÓ: ALTRES FORMES VERBALS DECLINABLES

EL PARTICIPI DE FUTUR ACTIU

El participi de futur actiu es forma mitjançant les terminacions: **-urus, -ura, -urum**

Expressa una acció posterior a la del verb principal o una intenció:

- *amaturus* → que estimarà, disposat a estimar
- *profecturus* → que marxarà, disposat a marxar

EL GERUNDIU

El gerundiu és un **adjectiu verbal passiu** que es forma mitjançant les terminacions: **-ndus, -nda, -ndum**

Concorda amb un substantiu en gènere, nombre i cas. Pot expressar una acció que ha de ser realitzada i, especialment quan apareix amb el verb *sum*, forma la conjugació perifràstica passiva d'obligació o necessitat.

- *liber legendus* → un llibre que ha de ser llegit
- *Liber legendus est.* → El llibre ha de ser llegit.

No s'ha de confondre el **gerundiu**, que és un adjectiu verbal i concorda amb un substantiu, amb el **gerundi**, que és un substantiu verbal.

IN MEMORIA MANET

- El participi és una forma verbal no personal i declinable.
- Com a verb, expressa una acció i pot portar complements.
- Com a adjectiu, concorda en gènere, nombre i cas.
- El participi de present té significat actiu i expressa normalment simultaneïtat.
- El participi de perfet té habitualment significat passiu i expressa anterioritat.
- Els participis de perfet dels verbs deponents tenen significat actiu.
- El participi concertat concorda amb un element que exerceix una funció dins l'oració principal.
- L'ablatiu absolut té un subjecte propi i està sintàcticament deslligat de l'oració principal.
- El subjecte de l'ablatiu absolut és normalment diferent del subjecte de l'oració principal.
- *Caesare duce* és un ablatiu absolut nominal amb el verb *sum* sobreentès semànticament.
- El valor temporal, causal, concessiu o condicional de la construcció depèn del context.

FES LES ACTIVITATS